

Kirkegården

KIRKEGÅRDSDIGET

Uden om kirkegården er der i dag et stendige. Før dette stendige har der været en eller anden form for hegn, sandsynligvis et dige med en grøft. Det slutter man deraf, at der i gamle skrifter er omtalt nogle træporte med færister, der skulle forhindre køer og løsgående hunde i at trænge ind på kirkegården. Der var fire indgange til kirkegården: Elstrupporten, Guderupporten, Egenporten og Dyndvedporten.

Denne sidste blev sløjftet, da man i 1920 udvidede kirkegården, idet man sløjfede diget mod vest, men man kan stadig se en skrænt, hvor diget har ligget. Stendiget blev opsat i 1809. Det var to kådnere fra Dyndved, Hans Kock og Jørgen Moos, der ledede arbejdet og har æren for, at det blev så pænt. Det er tydeligt, at man ved opsætningen af diget har set sig om efter særprægede sten.

Lige til venstre for Guderuplågen ligger der i dag 3 sådanne sten. De er taget ud af stensætningen for at man bedre kan betragte dem.

Der er en »skubbekværn«, en udhulet sten, som man i oldtiden brugte til at grutte korn i. Så er der en »skålsten«, d.v.s. en sten med små fordybninger. De kaldes også »offersten«, fordi de muligvis har været brugt til at ofre korn i til guderne. En anden teori går ud på, at man har hældt olie eller tran i fordybningerne og antændt det til ære for guderne. Den tredje er en romansk »slutsten« fra 1250-1300.

KIRKEGÅRDEN

Hvordan mon kirkegården så ud i gamle dage? Førnævnte Jørgen Nielsen skriver således i sin kronik:

»1 ældre tid lå vor kirkegård hen som et fredløst sted, hvor køer, får og svin gik og rodede«. Pastor Ahlmann skriver i et skrift, opbevaret i præstearkivet: »1 tiden før 1801 lignede vores kirke med omgivelser en røverborg. Der kunne rides overalt, der var ingen indhegning, og de der ville fra Guderup ned i Egen by, kunne blot køre lige til overalt, hvor de fandt den bedste passage«.

Ligeledes lå kirkegården hen til fælles afbenyttelse. Enhver kunne begrave deres døde, hvor de fandt en passende plads. I 1809 blev dette forandret, idet jorden blev jævnet og inddelt i rækker med gange imellem. Omkring 1830 ansattes den første graver, det blev gamle Hans Jørgensen Berg fra Stevning.

I 1920 blev det nødvendigt at udvide kirkegården. Lige vest for kirken lå der et stykke præstegårdssjod.

Det blev i vinteren 1920-21 omhegnet med et kampestensdige, og i 1921 blev den ny kirkegård indviet af provst Thyssen, Ulkebøl. Senere i 1977 blev endnu et stykke jord inddraget til kirkegård og urnehave. Denne sidste ligger igen længere mod vest og er formet som en cirkel. I 1995 blev den sidste del af urnekirkegården indviet af pastor Kitty Hovgård Jensen. Inde på kirkegården lægger man mærke til, at hver af småbyerne har haft sit område, hvor man begravede sine døde. Som tiden er gået, og slægterne er uddøde, har man dog ikke kunnet fastholde dette princip helt.

Oppe i den nordøstlige del af kirkegården har man fundet rester, der tyder på, at her har der oprindeligt ligget en trækirke. Den er muligvis blevet ødelagt og brændt af fjender. Går vi en tur rundt om kirken, har vi den smukkeste udsigt: Mod sydøst ser vi ud over tingstedet med soluret og galgebakken og længere ude Notmark kirketårn, og næsten i stik syd ser vi Ketting kirketårn.

Vender vi blikket mod vest, ser vi ud over Augustenborg fjord og over til Sønderborg og Kærhalvøen - og længere ude kan vi se over til Sundeved med kirkespirene på Vester Sottrup og Ullerup kirker.

KLOKKETÅRNET

Omme på sydsiden af kirkegården finder vi et klokketårn af træ. Her lå der oprindeligt en bronzealderhøj. På denne høj rejste man i senmiddelalderen et klokketårn af træ. I tårnet findes 2 klokker, den store og den lille.

Den store klokke er fra 1640 og har en indskrift på latin, der i oversættelse lyder: »Ære være Gud i det højeste« - ,Petrus Melchior gjorde mig«.

Den lille klokke var oprindelig fra 1631. Den blev af tyskerne beordret nedtaget til omsmelting i 1917. Man fandt på mange undskyldninger og trak tiden ud, men den 1. juli 1918 måtte den afleveres i Flensborg.

Den er nu erstattet med en af de 52 genforeningsklokker, der hænger rundt om i den genvundne landsdel. Den er støbt af de Smidtske Støberier i Ålborg og er udsmykket af fru Agnes Slott-Møller. Den bærer en indskrift af Vilhelm Andersen, som lyder: »Til at samle danske sjæle, gav mit folk mig atter mæle!« Alle disse genforeningsklokker blev indviet samme søndag efter påske i 1921!

MINDET OVER DE FALDNE

I 56 år, fra 1864-1920, var Sønderjylland under tysk styre, og befolkningen var tyske statsborgere. Derfor blev alle våbenføre mænd efterhånden indkaldt til tysk krigstjeneste. Her fra Egen sogn faldt der 66 unge mænd, som blev begravet ude i det fremmede.

I 1920 blev landsdelen så atter genforenet med Danmark, og til minde om dette blev der i hvert sogn rejst et minde over de faldne.

Her i Egen sogn gjorde man den gamle høj til et af de smukkeste mindesmærker over de faldne i krigen 1914 -18. Det var igen savværksejer Chr. Knudsen, der satte sig i spidsen for en indsamling, som gjorde det muligt at udføre det store planeringsarbejde, der var nødvendigt for at omforme højen til en mindehøj.

Den 20. juli 1921 stod det hele færdigt til indvielse. Der blev holdt en gudstjeneste, hvortil folk strømmede fra nær og fjern, og kirken kunne ikke rumme de ca. 1000, der kom.

Hver af Egen sogns faldne sønner fik en mindetavle sat ind i et murværk, der afgrænser højen fornedden, og en sti fører os rundt om højen, så man kan betragte hver enkelt mindeplade. Den første faldt den 6. september 1914, og den sidste den 30. oktober 1918.

Ved opgangen til mindehøjen står der en stor fælles mindesten, der er skænket af gårdejer Jes Miang fra Dyndved. Her samles kirkegængerne hvert år efter gudstjenesten den søndag, der er nærmest ved våbenstilstandsdagen den 11. november 1918 for at nedlægge en krans til minde om de faldne.

MINDESTEN OVER KIRKENS PRÆSTER

Som afslutning på afsnittet om kirkegården, vil vi besøge gravstederne over nogle af de præster, der er døde i embedet som præster i Egen sogn. Det er naturligt at begynde med biskop Jørgen Hansen, 1845 -1889. Hans gravsted ligger et stykke til venstre, når man kommer ind af Elstruplågen fra øst.

Det er en stor obeliskformet gravsten, hvor hans kones navn står øverst, idet hun døde først i 1884. Hun hed Margrethe Hansen. Ved siden af ligger nogle gravplader, først over pastor Hans Ahlmann, 1805-1845, og ved siden af en plade over hans hustru Anna Dorthea Marie Ahlmann. Ved siden af begge er der gravsten eller plader over deres børn og anden familie. Vi skal så hen til kirkens sydøstlige hjørne, hvor korsarmen er bygget til. Her ligger følgende præster begravet: pastor Johannes Amalius Schmidt, 1893-1900, pastor Johannes Lærkes, 1943-1982, pastor Christian Matthiesen, 1900 - 1920 og pastor Fønss Jørgensen, 1936 - 1943. I fortsættelse af disse gravsteder ligger et stort gravsted, hvor der ligger 7 afdøde fra familien Knudsen fra Østerholm. Lige over for på den anden side af gangstien ligger pastor Aage Dahl, den første præst efter genforeningen.

